

DOMOVNÍ PROHLÍDKA JAKO KRIMINALISTICKÁ METODA V RÁMCI VYŠETŘOVÁNÍ DROGOVÉ TRESTNÉ ČINNOSTI /ČÁST DRUHÁ/ HOME SEARCH AS A FORENSIC METHOD WITHIN DRUG CRIME INVESTIGATION /SECOND PART/

JIŘÍ STRAUS^{a,b}, TOMÁŠ KREJČÍ^c

^a University of Finance and Administration, Prague, The Czech Republic

^b University of Chemistry and Technology, Prague, The Czech Republic

^c National Drug Headquarters Criminal Police and Investigation Service, Police of The Czech Republic

Abstrakt: V článku je pojednáno o domovní prohlídce a prohlídkách jiných prostor a pozemků jako kriminalistické metodě a využití při vyšetřování drogové trestné činnosti. Pozornost je věnována aspektům při zajišťování kriminalisticky relevantních informací, kriminalistických stop a postupu před realizací domovní prohlídky. V příspěvku je uveden postup při realizaci domovní prohlídky z hlediska kriminalistické taktiky. Důraz je kladen na nutnost správné volby požadovaného institutu prohlídky ve vztahu k objektu zájmu a význam řádného odůvodnění neodkladnosti a neopakovatelnosti úkonu, pokud mají být prohlídky provedeny před zahájením trestního stíhání. V závěru autoři vyjadřují názor na zlepšení realizace domovní prohlídky a náměty na zefektivnění postupu.

Klíčová slova: domovní prohlídka; drogy; zajišťování stop

Pokračování příspěvku – první část publikována v *Drugs & Forensics Bulletin* č.4/2021.

POSTUP K VYDÁNÍ PŘÍKAZU K PROHLÍDCE

Na podnět policejního orgánu ani na návrh státního zástupce ani na vlastní příkaz k prohlídce není trestním řádem kladen žádný požadavek co do obsahu a povinných náležitostí. Jediným

zákonným požadavkem, který je kladen na příkaz k prohlídce, je jeho písemné vyhotovení obsahující odůvodnění¹. Pro obsahovou podobu podnětu policejního orgánu a návrhu státního zástupce se soudní praxí a rozhodnutím Ústavního soudu, který vyjádřil povinné náležitosti příkazu k prohlídce, se ustálila totožná obsahová skladba. Ústavní soud konstatoval, že v příkazu k prohlídce musí být kromě obecných náležitostí

provedení domovní prohlídky, popsán byt nebo jiná prostora sloužící k bydlení včetně prostor k nim náležejícím tak, aby nemohlo dojít k záměně bytu nebo jiné takové prostory a byl také určen rozsah prováděné prohlídky. Příkaz musí obsahovat účel prohlídky, poukázání na povinnost majitele nebo nájemce či jiného uživatele bytu strpět prohlídku, včetně poučení o možnosti překonat odpor nebo vytvořenou překážku. Dále musí příkaz obsahovat upozornění – poučení o povinnosti vydat věci důležité pro trestní řízení případně při ní nalezené s pohrůžkou, že takové věci budou odňaty, nebudou-li dobrovolně vydány. Tento požadavek je kladen i na příkaz k prohlídce jiných prostor. Podnět policejního orgánu obsahuje také stručný, ale výstižný popis jednání – skutku, pro které je konáno trestní řízení, a jaký trestný čin je v něm spatřován, včetně právní kvalifikace.

Základem podnětu musí být přesně definovaný prostor, který plánuje policejní orgán prohlédnout. K tomu slouží zejména výpis z katastru nemovitostí, který sám o sobě obsahuje nezbytné údaje k identifikaci zájmového objektu tak, aby nebyla možnost záměny s jiným objektem. Výpis obsahuje také údaje k vlastníkovému objektu. Úkolem policejního orgánu je spisovým materiálem prokázat, že zájmový prostor má vztah k prověřovanému jednání a že je spojen s konkrétní osobou. Buď přímo s podezřelými, nebo s osobami, které mají vazby na podezřelé, a dovodit tak zákonný požadavek na vykonání prohlídky, tedy že v prostoru je věc důležitá pro trestní řízení. K tomu slouží veškeré možné výstupy jak z veřejných, tak i neveřejných zdrojů. Provádí se obsáhlé lustrace zájmových osob v dostupných evidencích Policie ČR. Zde je velkým zdrojem informací ETŘ (evidence trestního řízení), a to jak na úrovni trestných činů, přestupků a čísel jednací, ale také z údajů dopravní policie, oddělení služby pro zbraně a bezpečnostní materiál, cizinecké policie a dalších složek policie. Provádí se šetření u poskytovatelů energií nebo na

úřadech poskytujících různé dávky a podpory. Dále se samozřejmě využívají výstupy z případně povoleného a prováděného sledování osob a věcí a z nařízených odposlechů. Také internet a jeho různé sociální sítě jsou policisty v případě zájmu široce využívány. Pokud je to jen trochu možné, je prováděno i místní šetření za účelem ověření již zjištěných informací. Tedy zda jmenovkami označené zvonky a schránky na doručovanou poštu potvrzují konkrétního uživatele zájmové prostory, umístění bytu na patře, druh dveří, jejich zabezpečení, kam se dveře otvírají, případně umístěná záznamová technika. Tyto informace zjištěné na místě jsou využity jednak v rámci ustanovení zájmové prostory pro potřeby vydání příkazu a jednak jsou to informace taktického rázu, k jejichž využití dojde při vlastním zahájení realizace a vstupu do objektu. Cílem je tedy prokázat spojitost prověřované trestné činnosti s podezřelou osobou a zájmovým objektem. V této fázi je kladen velký důraz na to, aby nedošlo k dekonspiraci zájmu policejního orgánu.

Pokud je provedení prohlídky plánováno před zahájením trestního stíhání, tedy bude provedena jako neodkladný a neopakovatelný úkon ve smyslu ustanovení § 160 odst. 4 tr. řádu, zdůvodnění takového postupu musí uvést i policejní orgán ve svém podnětu. Následně se zdůvodnění takového postupu musí objevit i v návrhu státního zástupce a v samotném příkazu k prohlídce. V případě, že by odůvodnění takového postupu nebylo nikde obsaženo, mohlo by to zavdávat příčinu ke stížnostem na takový postup s poukazováním na krácení práv na obhajobu a spravedlivý proces.

Tento postup byl v dřívějších letech velmi často napadán ze strany později obviněných a jejich obhájců a takové spory končily až u Ústavního soudu ČR. Ani jednotlivé senáty Ústavního soudu neměly na danou problematiku jednotný názor. Ve věci nedostatečného zdůvodňování postupu ve smyslu § 160 odst. 4 tr. řádu nebo v jakých písemnostech by se toto odůvodnění mělo

objevovat vydávaly až protichůdná rozhodnutí. Ve své podstatě bylo namítáno, že tímto neodůvodněným postupem bylo kráceno právo na obhajobu, tedy, že tam osoba nemohla mít obhájce a radit se s ním. Na protichůdná rozhodnutí jednotlivých senátů reagoval Ústavní soud ČR svým plenárním nálezem ze dne 07. 05. 2014, spis. zn. Pl. ÚS 47/13. Bylo konstatováno, že při požadavku na provedení prohlídky jako neodkladného a neopakovatelného úkonu mohou nastat tři typické situace. Jde o skutečnost, že není známa osoba, proti které se řízení vede; osoba je sice známa, ale není možné ihned zajistit seznámení osoby s povahou a důvody obvinění (pro příklad soud uvádí „není známo množství rostlin a obsah účinné látky“) a poslední je skutečnost, že je známa osoba a je dostatek podkladů pro zahájení trestního stíhání i bez prohlídky, ale je zde konkrétní skutečnost odůvodňující obavu, že „sdělení obvinění by mohlo způsobit prodlevu nebo být upozorněním pro podezřelého“ (soud uvádí „typicky organizovanou zločineckou skupinu“). Pro drogovou trestnou činnost jsou typickým příkladem poslední dvě zmiňované skutečnosti. Dále se Ústavní soud vyjádřil v tom směru, že plná práva na obhajobu osoba získá až poté, co se stane obviněným, tedy po zahájení trestního stíhání. To v případě prohlídky provedené jako neodkladného a neopakovatelného úkonu nepřichází v úvahu, a proto se obhájce tohoto úkonu účastnit nemůže. Toto je však kompenzováno tím, že pokud je přítomna osoba, u které se úkon koná, je nutné provést její výslech a zde již může požadovat právní pomoc advokáta (§ 158 odst.3, 5 tr. řádu, per analogiam). Ústavní soud zdůraznil tzv. trojí kontrolu, tj. policejní orgán – státní zástupce – soud. Ústavní soud konstatoval, že absence výslovného označení úkonu za neodkladný a neopakovatelný nedosahuje pochybení ústavně právní intenzity, pokud je tato skutečnost zřejmá ze spisového materiálu, okolností případu, a pokud je možné dovodit věcné důvody pro takový postup a spisový materiál

měl státní zástupce a poté soudce k dispozici. Na závěr bylo přesto Ústavním soudem apelováno na orgány činné v trestním řízení, aby věnovaly náležitou pozornost odůvodnění skutečnosti, že jde o neodkladný a neopakovatelný úkon a tyto skutečnosti byly uváděny v příslušných písemnostech. Přesto i v současné době ke stížnostem na takový postup dochází.

Policejní orgán ve svém podnětu musí také samozřejmě uvést, jaké věci, tedy věci důležité pro trestní řízení, by se měly nalézat v prostoru, kterou požaduje prohlédnout. V případě drogové kriminality jsou to samozřejmě drogy jako takové. Dále půjde o věci související s výrobou drog – předměty sloužící k výrobě, chemikálie, prekurzory, technologie, doklady o nákupech těchto věcí, věci sloužící k distribuci – váhy, uzavíratelné sáčky. Veškeré telekomunikační prostředky, kterými jsou telefony, sim karty, navigace a další obdobné prostředky mající konkrétní souvislost s tou kterou prověřovanou trestní věcí jsou velmi důležitými pro trestní řízení v rámci drogové trestné činnosti.

Nezbytné je již v samotném podnětu policejního orgánu také uvést, který policejní orgán případně povolenou prohlídku provede a v jakém termínu. Spolupracujícími složkami mohou být vojenská policie, generální ředitelství cel a v případě celorepublikových útvarů policie se uvádí také jako součinnostní složka příslušný územní odbor nebo krajské ředitelství policie. Byl zaznamenán také požadavek konkrétního službu konajícího soudce, aby byla v podnětu policejního orgánu uvedena jmenovitě osoba – vedoucí té konkrétní realizační skupiny, která bude příslušnou prohlídku provádět. Tato informace sloužila pouze tomuto soudci pro jeho vlastní potřebu pro případné doptávání se na konkrétní informace, protože se tato informace ve vlastním příkaze neobjevila. Samozřejmostí je uvedení předpokládaného termínu provedení prohlídek. Zpravidla se uvádí termín „dle operativní situace“ nebo „dle operativní situace

v termínu od – do“. Pokud soud požaduje sdělení období, kdy bude k realizaci a prohlídkám přistoupeno, zpravidla je to cca 1 měsíc. Zkušenosti jsou takové, že pokud se podezřelé osoby po celou dobu prověřování chovaly podle nějakého vzorce chování a byla vysledována i jistá pravidelnost, tak před spuštěním realizace se to neplánovaně změní. Policejní orgán totiž není vždy pánem celé situace a musí reagovat dost pružně na nastalé změny v operativní situaci. Samozřejmě jiná situace pro policejní orgán nastává za předpokladu, že jsou nasazeny operativně pátrací prostředky ve smyslu tr. Řádu, jako jsou předstíraný převod (§ 158c), sledování osob a věcí (konkrétně § 158d odst.3) a použití agenta (§ 158e). Za těchto okolností je policejní orgán schopen z části ovlivnit přesné spuštění realizace a na to navazující úkony.

Za předpokladu, že má policejní orgán zpracovaný svůj podnět k podání návrhu na vydání příkazu k prohlídce, doručí tento svůj podnět s kompletní kopií spisového materiálu státnímu zástupci. Státní zástupce podnět policejního orgánu posoudí z hlediska formálního i obsahového, porovná ho s předloženým spisovým materiálem, a pokud tento podnět shledá oprávněným a důvodným, zpracuje svůj návrh na vydání příkazu k prohlídce, který směřuje k rukám příslušného soudce. Státní zástupce není vázán žádnou lhůtou pro vyřízení podnětu policejního orgánu, ale obecně se řídí požadavkem na projednání trestní věci urychleně bez zbytečných průtahů. V rámci dlouhodobě rozpracovaných trestních věcí má státní zástupce povědomost o obsahu spisového materiálu, a tak kladné vyřízení podnětu trvá zpravidla dva až tři dny, zejména s ohledem na rozsah plánovaných a požadovaných úkonů. Následně je návrh státního zástupce se spisovým materiálem doručen příslušnému soudci k rozhodnutí.

V případě uplynutí lhůty stanovené ve vlastním příkazu pro vykonání prohlídky se tento stává neplatným a je potřeba stejným způsobem,

jako bylo již uvedeno, požádat o vydání příkazu nového. V případě, že by změna operativní situace bránila spuštění vlastní realizace natolik, že by nebylo možné provést prohlídku v přijatelné lhůtě od vydání příkazu, je z důvodu oprávněného zdůvodnění neodkladnosti nutné také požádat o vydání nových příkazů. Takovou okolností může být třeba odjezd podezřelých z území České republiky. Tímto se předchází stížnostem na krácení práva na obhajobu, kdy by byla napadána „neodkladnost“ při provedení prohlídky několik měsíců od vydání příkazů. Dle mého názoru by se do podobných problémů mohl policejní orgán dostat také za situace, kdy by ve svém podnětu k návrhu na vydání příkazů neuvedl žádný předpokládaný termín spuštění realizace s vykonáním prohlídek, pokud by tento úkon požadoval provést jako úkon neodkladný. Podstatou neodkladnosti je blízká časová souslednost, která uplynutím několika měsíců od vydání příkazů naplněna není. V průběhu několika měsíců může totiž dojít k zásadním změnám v prověřování a operativní situaci, jako může být změna vlastníků nebo uživatelů zájmových objektů apod. Pravděpodobně by takový podnět nebyl státním zástupcem akceptován, a pokud ano, tak by následně nemusel být požadovaný příkaz vydán soudcem. Osobní zkušenost mám takovou, že bylo nutné podat ve stejné trestní věci na stejné objekty nový podnět k návrhu na vydání nových příkazů poté, co uplynula lhůta dvou měsíců od vydání prvotních příkazů k prohlídkám. Ve svém novém podnětu jsem musel zdůvodnit, proč nebylo přistoupeno k realizaci a provedení prohlídek, a popsat aktuální stav ve věci. Domnívám se, že pokud by se prohlídky provedly několik měsíců po vydání příkazů, které jsou odůvodněny neodkladností a neopakovatelností, byly by tyto úkony zcela jistě napadány u soudů a jsem přesvědčen, že by tyto stížnosti byly vyhodnoceny jako oprávněné. Toto by mohlo ve svém důsledku vést ke značnému zhoršení důkazní situace.

OSOBY PŘÍTOMNÉ PŘI PROHLÍDCE

V ustanovení § 83 odst. 2 tr. řádu je uvedeno „na příkaz předsedy senátu nebo soudce vykoná domovní prohlídku policejní orgán.“ Co se rozumí policejním orgánem, upravuje tr. řád v § 12 odst. 2. Jedná se o útvary Policie České republiky, Generální inspekce bezpečnostních sborů, pověřené orgány Vězeňské služby České republiky, pověřené celní orgány, pověřené orgány Vojenské policie, pověřené orgány Bezpečnostní informační služby, pověřené orgány Úřadu pro zahraniční styky a informace, pověřené orgány Vojenského zpravodajství a pověřené orgány Generální inspekce bezpečnostních sborů. Konkrétní věcná příslušnost daného policejního orgánu je blíže konkretizována v citovaném ustanovení. Pro výkon domovní prohlídky je vždy postavena konkrétní realizační skupina tvořená příslušníky útvaru Policie ČR, nejčastěji toho, který vede předmětné trestní řízení. Při velkých realizacích jsou v rámci součinnosti přizvány i jiné útvary Policie ČR. Realizační skupina je zpravidla tvořena vedoucím realizační skupiny, vyšetřovatelem, kriminalistickým technikem, policisty určenými k vlastnímu provedení prohlídky a případně policisty vyčleněnými ke střežení zadržené osoby. Tr. řád v ustanoveních upravujících prohlídku dále konkrétně uvádí, které osoby a za kterých okolností musí nebo mohou být přítomny. O dalších osobách, které se v konkrétních případech prohlídek, jako úkonu trestního řízení, účastnit musí nebo mohou, hovoří trestní řád v jiných ustanoveních, o některých však nehovoří vůbec, ale jejich přítomnost vyplývá z konkrétních okolností té dané prohlídky. Dalšími osobami při prohlídce mohou být nezúčastněná osoba, tlumočník, orgán sociálně-právní ochrany dětí, znalec, příslušníci Hasičského záchranného sboru ČR atd. V rámci drogové trestné činnosti se nejčastěji v rámci vlastní prohlídky a při následném zkoumání využívají znalci – experti z oboru kriminalistiky, z odvětví chemie a fyzikální chemie, daktyloskopie a elektrotechniky.

Abychom mohli vůbec konstatovat, že nějaká osoba nakládá neoprávněně se zakázanými látkami, tj. drogami, musíme mít bez veškerých pochybností prokázáno, že se o zakázanou látku jedná. K tomu nám slouží chemická a fyzikálně chemická expertiza. Ta se zabývá *zkoumáním vnitřní stavby velmi širokého spektra látek, se kterými se lze setkat v kriminalistické praktické činnosti*. Pokud je znalec z odvětví chemie osobně přítomen prohlídky varny pervitinu, tak provádí zejména odebírání vzorků z velkoobjemových nádob nebo osobně bezpečně ukončí případně stále probíhající reakci výrobního cyklu drogy ve varně pervitinu. Veškerá další detailní zkoumání pro potřeby znaleckého posudku nebo odborného vyjádření provádí v laboratorních podmínkách. V rámci zkoumání v laboratoři postupuje od prvotních screeningových testů až k tenkovrstvé chromatografii, plynové chromatografii a hmotnostní spektrometrii. Pokud jde o pěstírnu konopí, tak se znalec z oboru chemie podílí na odběru reprezentativního vzorku rostlin konopí z definovaného prostoru pěstírny. Definovaným prostorem pěstírny se rozumí ohraničený prostor (místnost, pěstební stan), kde se mohou nacházet rostliny v různé fázi růstu. Reprezentativní vzorek je přesně daný počet odebíraných rostlin z celkového počtu rostlin v definovaném prostoru. Do 10ks rostlin se odebírají všechny, do 100ks rostlin se jich odebírá také deset a poté se postupuje podle zpracované metodiky Kriminalistického ústavu a Národní protidrogové centrály, tedy odebíraný počet rostlin je druhou odmocninou celkového počtu rostlin. Rostliny vybrané do reprezentativního vzorku se v místě svého původního uložení označí na svém vrcholíku alobalem a takto se provede přehledové foto, aby bylo patrné, z jakého místa definovaného prostoru byly rostliny odebrány. Tímto se zamezí případným stížnostem, že byly zajištěny pouze největší rostliny, tedy, že to bylo činěno v neprospěch obviněných osob. Od zkoumání reprezentativního vzorku se následně zajistí výpočet výtěžnosti celé produkce.

V rámci drogové trestné činnosti se můžeme setkat také s tzv. out-door pěstírnou rostlin konopí. Jde o pěstování konopí mimo uzavřené prostory. Půjde tedy o konopí pěstované ve volné přírodě. Nejčastěji se můžeme setkat s konopím pěstovaným v kukuřičném poli nebo v mladém lesním porostu. Postup zajišťování rostlin konopí pěstovaných out-door způsobem není upraven žádnou speciální metodikou. Využívá se již zmiňovaná metodika zpracovaná pro postup v in-door pěstírnách. Vzhledem k tomu, že ve venkovním prostředí není možné zajistit všem pěstovaným rostlinám stejné podmínky pro růst a vývoj, je potřeba zajišťování věnovat zvýšenou pozornost. Nestejné podmínky jsou dány zejména různou dobou a intenzitou slunečního svitu, které je způsobeno zejména okolní vegetací, jež zastíňuje pěstební prostor, různou mírou závlahy a různou úrodností půdy, ve které se rostliny pěstují. Protože se na místě mohou vyskytovat rostliny rozdílného vzrůstu, habitu a s případným poškozením, je nutné rostliny separovat podle podobnosti. Důsledkem toho je skutečnost, že v out-door pěstírnách je zajišťováno větší množství vzorků.

REALIZACE DOMOVNÍ PROHLÍDKY

Jestliže policejní orgán disponuje vydaným příkazem k prohlídce, je s ohledem na operativní situaci tedy přistoupeno k zahájení realizace. Zahájení realizace, která je vždy spojená se zadržením podezřelých osob a se vstupy do zájmových objektů, předchází několik hodin trvající online monitoring osob a objektů spočívající ve sledování zájmových objektů příslušným útvarem policie nebo vlastními silami a vytěžování nasazených odposlechů. Tím je zajištěno, že policejní orgán ví, kde by se zájmové osoby měly nacházet a případně kolik lidí se může nacházet v objektech. V drogových věcech je zpravidla plánováno provedení více prohlídek najednou. V tomto směru je nesmírně důležité pečlivé plánování realizace, včetně časového harmonogra-

mu a koordinace sil a prostředků. Naprosto ideální stav je, když jsou provedeny vstupy do všech zájmových objektů v jeden okamžik nebo alespoň v blízké časové souslednosti. Tím se minimalizuje možnost předčasného rozšíření informací o spuštění policejní akce a varování dalších osob zapojených do trestné činnosti. Zda dojde ke vstupu do objektu za užití násilí (tzv. násilný vstup) nebo zda násilný vstup užit nebude, rozhoduje policejní orgán dle konkrétní situace. Nemůže být dlouho čekáno za vstupními dveřmi objektu, ani docházet k opakovaným výzvám k otevření prostoru apod., neboť tím policejní orgán riskuje zničení všech nebo podstatného množství důkazů nebo také útěk zájmových osob. Po vstupu, který zpravidla v drogových kauzách provádí příslušníci zásahových jednotek příslušných krajských ředitelství policie nebo příslušníci Útvaru rychlého nasazení, je těmito příslušníky primárně provedena bezpečnostní prohlídka celého objektu. Důvodem využití těchto jednotek je jejich speciální výcvik na zákroky proti nebezpečným pachatelům a také jejich materiálové vybavení (beranidla, hydraulická zařízení, žebříky, zásahové výbušky, prostředky osobní balistické ochrany apod.). Následně je celý objekt včetně případně zadržených lidí a dalších domácích osob předáván příslušné realizační skupině. Zasahující policisté jsou označeni nápisy „POLICIE“, popř. rukávovou páskou s nápisem „POLICIE“. Následně je zadrženému a případně dalším uživatelům dotčených prostor předán písemný příkaz k prohlídce. Předáním příkazu policejní orgán prokázal oprávnění vykonat domovní prohlídku. Převzetí příkazu osoba stvrzuje na tzv. doručenkou nebo výkaz o doručení, kde je podstatné uvedení datumu a času předání příkazu a podpis osoby. Příkaz je nutné doručit osobě při prohlídce, nebo nejpozději 24 hodin po odpadnutí překážky, která brání doručení. Pokud na místě došlo zároveň k zadržení osoby podezřelé, je tato také poučena o svých právech a povinnostech, vyplývajících z jejího

procesního postavení (právo nevypovídat, právo se k věci vyjádřit, právo používat svůj mateřský jazyk, právo na právní pomoc advokáta). Osobě zadržené a případným dalším domácím osobám je policejním orgánem označena nezúčastněná osoba s tím, že tato je rozdílná od policejního orgánu a bude osobně přítomna výkonu prohlídky. Osobám je policejním orgánem nastíněn další průběh úkonu. Důraz je kladen na skutečnost, že se policisté nebudou svévolně pohybovat po objektu, že se bude vždy prohledávat pouze část, resp. jedna místnost a že vždy u toho bude osobně přítomna nezúčastněná osoba. Dále jsou osoby poučeny o právu se prohlídky osobně účastnit (to se týká osoby, u níž se prohlídka koná, některého z dospělých členů domácnosti, nebo zaměstnance v případě prohlídky jiných prostor). Toto je právo osob, nikoliv jejich povinnost. Když zadržená osoba prohlásí, že se úkonu účastnit nechce, tak je z místa prohlídky eskortována k dalším úkonům. Pokud zadržená osoba prohlásí, že chce být osobně přítomna prohlídce, tak jsou vyčleněni policisté k jejímu střežení. Zbylé domácí osoby, pokud prohlásí, že u prohlídky být nechtějí a nejsou k dalším úkonům potřeba, jsou vyzvány, aby si označily svoje věci, a místo prohlídky mohou opustit. V případě, že na místě prohlídky zůstanou, tak přesto, že nejsou v režimu „zadržení“, je nutné jim věnovat pozornost a dohlédnout na to, aby nemanipulovaly s věcmi.

Při prohlídkách v rámci drogové trestné činnosti může, s ohledem na situaci na místě, nastat okolnost, že policejní orgán provádějící prohlídku neumožní osobě, u které se prohlídka koná, účastnit se prohlídky (§ 85 odst. 1 tr. řádu) a nepřibere se nezúčastněná osoba (§ 85 odst. 2 tr. řádu). Tato okolnost je upravena v § 85 odst. 5, věta druhá tr. řádu a dotýká se situace, kdy by mohlo dojít k ohrožení jejich života nebo zdraví. Tato situace může nastat při prohlídkách velkokapacitních varen pervitinu, kdy přítomní příslušníci Hasičského záchranného sboru ČR

pomocí detekčních přístrojů naměří nebezpečné až kritické koncentrace výbušných plynů a par nebo jedovatých látek. Osobě, u níž se prohlídka koná, a nezúčastněné osobě se vyčlení bezpečný prostor, ze kterého mají přehled. Vlastní prohlídka je prováděna za využití odpovídajících ochranných prostředků s důrazem na maximální bezpečnost zasahujících osob. Tato situace klade důraz na preciznost prováděných úkonů. Prohlížený prostor je zachycen na videozáznam a jsou pořizovány přehledové fotografie tak, aby bylo možné následně vytvořit hodnověrnou představu o situaci na místě. Věci z prohlíženého prostoru jsou vynášeny do bezpečného prostoru, kde následně pokračuje již klasické zajišťování stop a věcí, tedy řádné číselné označení, detailnější fotografování, odebírání vzorků a protokoly celého úkonu. Vše se již děje za přítomnosti osoby, u které se prohlídka koná, a nezúčastněné osoby. Ke spisovému materiálu je poté doložena zpráva od HZS ČR, jež prokazuje detekčními přístroji naměřené hodnoty, na jejichž základě bylo rozhodnuto o popisovaném postupu.

Zákonnou podmínkou, která musí být splněna před zahájením domovní prohlídky, je provedení přechodního výsledku. Smyslem předchozího výsledku před provedením prohlídky je, v případě dobrovolného vydání věci (věci důležité pro trestní řízení), odvrátit zásah do ústavně zaručeného základního práva, tedy aby prohlídka provedena nebyla. Výsledek má mít náležitosti uvedené § 55 tr. řádu, ale může být zahrnut do protokolu o prohlídce. Přechodí výsledek není třeba, pokud věc nesnese odkladu nebo výsledek nelze provést okamžitě.

Je potřeba uvést, že všeobecné poznatky kriminalistiky umožňují uvést závěr, že ve všech případech prohlídky je možné rozlišovat vzájemně se doplňující stadia prohlídky, kterými jsou stadium přípravné, přehledné, detailní a závěrečné.

Přípravné stadium – do tohoto stadia patřily všechny shora uvedené úkony v souvislosti s po-

zorováním objektu, vstupu do něj, poučení osob, předání příkazu až po předchozí výslech.

Přehledné stadium – v tomto stadiu je provedena první orientační prohlídka objektu, zpravidla za přítomnosti nezúčastněné osoby; a osoby, u níž se prohlídka koná. V této době přítomný kriminalistický technik pořizuje první přehledové fotky, aby byl patrný stav objektu před zahájením prohlídky, a dále je časový prostor pro pořízení orientačního náčrtku. Pokud to je nezbytné s ohledem na okolnosti případu, je nutné co nejdříve, po vstupu do objektu provést tzv. stěry z dlaní v rámci protokolu o prohlídce těla ve smyslu § 114 odst. 1 tr. řádu. V této době může dojít ke korekci počtu osob vyčleněných k prohlídce, můžou být vyrozuměni pracovníci KÚ nebo OKTE, nebo specializované firmy určené k odvozu zajištěných věcí. Vždy je lepší poslat několik policistů na jinou prohlídku nebo domů než policisty z důvodu jejich malého počtu na místo narychlo povolávat.

Detailní stadium – v tomto stadiu jde již vlastně o výkon samotné prohlídky, tedy prohledávání objektu za účelem nalezení a zajištění věcí důležitých pro trestní řízení. Děje se tak v procesu ohledání místa činu, a to i ve vztahu k prioritám zajišťování stop. Důležitá je pečlivost prohlížení, nevynechat žádný prostor v objektu, nezapomenout na žádné, byť neobvyklé místo (např. uložení peněz a drog v prostoru pod sprchovým koutem, různé duté předměty, ale i vnitřní prostory mrazáků apod.) Každou nalezenou stopu nebo věc je potřeba fotograficky zachytit v místě jejího nálezu, poté s příslušným číslem stopy a následně pořizovat detailní fotografie například výrobních čísel, poškození apod., a to i za případného využití měřítka. Každá zajištěná stopa, jak již bylo uvedeno, musí být zabalena do vhodného obalu a popsána, aby nedošlo k záměně. Zároveň s ní musí být manipulováno tak, aby nedošlo k jejímu poškození nebo zničení. Povinným výstupem z prohlídky je vyhotovený protokol o prohlídce, tak, jak uvádí § 85 odst. 3

tr. řádu. Tento musí mít náležitosti uvedené v § 55 tr. řádu. Policie v současné době již standardně využívá formulář dostupný ze zmiňovaného informačního systému ETR, který je dostupný i v offline verzi, a proto je s ním pracováno přímo na místě výkonu prohlídky. V tomto protokolu musí být nad rámec běžných údajů uvedeno, zda, kdy a komu byl doručen příkaz k prohlídce, označení vlastního objektu prohlídky, výstup z předchozího výslechu osoby, vyjádření osoby k vydání věcí, případně vyjádření dalších „domácích“ osob nebo obsah komunikace policejního orgánu s advokátem a samozřejmě datum a čas zahájení prohlídky a kdo konkrétně prohlídku vykonává. Dále zde musí být uvedeny všechny stopy a věci, které byly vydány, ale i odňaty v průběhu prohlídky. Musí být zaznamenáno číslo stopy, o jakou věc se jedná, včetně jejího popisu a místa zajištění, jak byla zabalena, jak s ní bylo – bude naloženo, a dále i případné vyjádření osoby k věci. V protokolu musí být také zachyceno, zda a kdy se na místo dostavil advokát, experti z KÚ nebo OKTE, pracovníci ČEZu apod. Neméně důležitou součástí protokolu je položka „situace na místě“. Zde policejní orgán uvede okolnosti vstupu do objektu, časy a konkrétní místa zadržení jednotlivých osob, odkud si zadržené osoby následně vzaly svoje doklady, oblečení, peníze atd. Tyto informace jsou následně využity k přiřazení nalezených drog, zbraní a dalších věcí konkrétní osobě. Dost těžko se bude osoba hájit, že neví nic o drogách, které byly nalezeny v taštičce, z níž si brala své osobní doklady. Nebo že si ničeho nevšimla, když byla zadržena v zadní místnosti pěstírny, do které je možné se dostat jen tak, že projde místnostmi, kde jsou rostliny konopí s veškerou technologií na pěstování.

Závěrečné stadium – v tomto stadiu je prováděna kontrola objektu, zda nebylo něco opomenuto prohlédnout, dochází ke kontrole zaprotokolování všech zajištěných věcí. Fotograficky a do protokolu se písemně zaznamená případné

poškození vzniklé činností policejního orgánu, neboť osoba má poté právo žádat o náhradu vzniklé škody. Objekt se uvede, v rámci možností, do původního stavu a kriminalistický technik provede závěrečnou fotografickou dokumentaci. Dále je nutné uvést, kdy byla prohlídka ukončena a jak bylo s prohlíženým objektem naloženo, tedy komu byl po prohlídce objekt předán. Prohlížený objekt nemůže zůstat nezajištěný. Případné poškození musí být provizorně, ale funkčně opraveno.

Na místě vyhotovený protokol o prohlídce se v jednom vyhotovení předává osobě, u které se prohlídka konala jako potvrzení o výsledku úkonu, jakož i o převzetí zajištěných věcí. Nedílnou součástí protokolu o prohlídce je na místě vyhotovený náčrtek, na místě pořízená a následně vyhotovená fotodokumentace a případně protokol o použití služebního psa specialisty.

Prohlídky jsou nesmírně důležitým úkonem trestního řízení, který má zcela zásadní význam pro celý výsledek trestního řízení. Proto je zcela nezbytné dodržovat veškerá zákonná ustanovení, aby nedošlo pochybením policejního orgánu ke zmaření tohoto úkonu. Dále je nutné dbát, zejména při prohlídkách varen a pěstíren, na ochranu zdraví osob podílejících se na výkonu prohlídky. Zdravotní rizika spojená se zákrokem v laboratořích, varnách pervitinu, jsou všeobecně známa. Pěstírny konopí bývají naopak vnímány jako relativně bezpečné, vždyť se zde pěstují pouze kyticky. Opak je ale pravdou. Problémem jsou nejen chemické a biologické látky užívané k růstu rostlin, ale zejména produkované kanabinoidní látky a rozptýl plísni. Toto je nebezpečím nejen při vlastním zákroku při realizaci pro osoby na místě, ale je to také výrazný problém do budoucnosti pro další uživatele objektu.

ZÁVĚR

Drogová trestná činnost je širokou laickou, ale i odbornou veřejností stále vnímána jako aktuální téma, na které existují někdy až značně vyhraněné názory.

Stávající stav není dle našeho názoru plně vyhovující. Domníváme se, že policejnímu orgánu měla zůstat zachována zákonná možnost nařídit prohlídku jiných prostor a pozemků s předchozím souhlasem státního zástupce tak, jak bylo uvedeno v ustanovení § 83a tr. řádu až do zásahu Ústavního soudu ČR dne 08. 06. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 3/09. Jsme přesvědčeni, že je zásadní rozdíl mezi obydlím ve jeho skutečné podobě (tedy dům, byt, chata) a mezi nebytovým prostorem typu kravína nebo staré tovární haly či hospodářského stavení. Tedy zásah do ústavně zaručených práv je v těchto případech značně rozdílný. Pokud by zůstalo policejnímu orgánu oprávnění nařídit prohlídku jiných prostor, samozřejmě s předchozím souhlasem státního zástupce, v mnoha případech by to značně zrychlilo trestní řízení a zároveň by se snížily jeho náklady. Domníváme se, že změna citovaného ustanovení nebyla zásahem ústavního soudu potřebná, protože následná soudní kontrola v rámci hlavního líčení nebo při podání opravných prostředků zaručovala dostatečnou ochranu ústavně zaručených práv.

Když už ale Ústavní soud České republiky o zrušení předmětného ustanovení rozhodl a konstatoval, že jak „obydlí“ tak „jiné prostory“ musí požívat stejné soudní ochrany, mělo v návaznosti na toto rozhodnutí dojít také k novelizaci dalších navazujících ustanovení tr. řádu. V rámci připravované, ale stále odkládané rekodifikace tr. řádu by mohla úprava nařizování prohlídek vypadat následovně:

odst. 1) Nařídit domovní prohlídku a prohlídku jiných prostor nebo pozemku je oprávněn předseda senátu a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce.

odst. 2) Jestliže vydání příkazu podle odst. 1 nelze předem dosáhnout a věc nesnese odkladu, je oprávněn prohlídku jiných prostor nebo pozemku nařídit státní zástupce nebo policejní orgán. Policejní orgán k tomu potřebuje předchozí souhlas státního zástupce.

odst. 3) Bez příkazu může policejní orgán provést prohlídku jiných prostor nebo pozemku také tehdy, pokud uživatel dotčených prostor nebo pozemku písemně prohlásí, že s prohlídkou souhlasí, a své prohlášení předá policejnímu orgánu.

Sloučením současného § 83 a § 83a tr. řádu by mohlo dojít ke vzniku nového ustanovení, které by upravovalo oba instituty. V souvislosti s touto změnou by také připadala v úvahu změna v dnešním § 85 a měla by být doplněna povinnost přibrat nezúčastněnou osobu i k prohlídce jiných prostor a pozemků. Bylo by na další diskusi, zda i v případě domovní prohlídky neumožnit provedení této prohlídky bez příkazu, tedy s písemným prohlášením uživatele dotčených prostor, že s prohlídkou souhlasí.

Dalším problémem, se kterým se při odhalování a vyšetřování trestné činnosti policejní orgán výrazně potýká, je likvidace věcí zajištěných v rámci trestního řízení ve smyslu ustanovení § 81b tr. řádu. Současná právní úprava je poměrně striktní, kdy jednou z podmínek likvidace je odebrání přiměřeného vzorku. V případě hmotných předmětů využívaných ve varnách a pěstírnách toto není logicky možné. Přesto se v tomto postupu právní názor státních zástupců neshoduje. Část státních zástupců uvedené ustanovení využívá ke zničení věcí, jako jsou baňky, tály, sudy nebo i technické vybavení pěstíren rostlin konopí, z nichž logicky není možné přiměřený vzorek odebrat, další státní zástupci se tomuto postupu brání. Dle našeho názoru by postačovala úprava stávajícího ustanovení § 81b tr. řádu. Nově by uvedené ustanovení mohlo znít: „Byla-li vydána nebo odňata věc, která ohrožuje bezpečnost lidí nebo majetku, zejména omamná látka, psychotropní látka, přípravek obsahující omamnou nebo psychotropní látku, prekurzor, jed, jaderný materiál nebo radioaktivní látka, ze které byl odebrán přiměřený vzorek, nebo jde-li o věci užitě při výrobě omamné a nebo psychotropní látky, a takové věci již není třeba za

účelem provedení důkazu, ...“ Tím by se odstranily pochybnosti, zda a jakým postupem o těchto zajištěných věcech rozhodovat. Nepochybně by to ulevilo nyní značně přeplněným skladovacím prostorům Policie ČR.

Příspěvek vznikl v souvislosti s napsáním diplomové práce Krejčí, Tomáš, *Domovní prohlídka jako úkon trestního řízení v rámci drogové trestné činnosti*. Domovní prohlídka jako úkon trestního řízení v rámci drogové trestné činnosti (vedoucí práce Straus Jiří). VŠFS, 2021.

Konflikt zájmů/Conflict of Interest: Autoři prohlašují, že v souvislosti s tímto článkem jsou bez konfliktu zájmů

Corresponding Author: prof. PhDr. Jiří Straus, DrSc., e-mail: straus@email.cz
Vysoká škola finanční a správní, a.s., Estonská 500, Praha 10

LITERATURA:

- 1) Ústavní soud České republiky, 2006. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 01. 11. 2006, spis. zn. II. ÚS 362/06. <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=52912&pos=3&cnt=4&typ=result> (accessed Apr. 3, 2021)
- 2) Straus, J. *Kriminalistická technika*; Vysokoškolské učebnice; Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk: Plzeň, 2005
- 3) Kolektiv autorů Národní protidrogové centrály SKPV PČR a Kriminalistického ústavu. *Příručka pro kriminalisty po linii toxí – Nelegální laboratoře na výrobu metamfetaminu a indoor pěstírny konopí*. 2. dopl. a přeprac. vyd.; Praha, 2019
- 4) Šámal, P. *Trestní řád: Komentář*, 4. dopl. a přeprac. vyd.; Komentované zákony; C.H. Beck: Praha, 2002.
- 5) Konrád, Z.; Porada, V.; Straus, J.; Suchánek, J. *Kriminalistika: Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*; Vydavatelství Aleš Čeněk: Plzeň, 2015.
- 6) Lehmert, K. Analýza zdravotních rizik objektů pěstíren netechnického konopí. *Drugs Forensics Bull.* 2020, 26 (3), 47-52.